

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ДЕРЖАВНОЇ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Пивоваров Володимир Володимирович

кандидат юридичних наук, доцент,

завідувач відділу дослідження проблем кримінально-виконавчого права

Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені

академіка В.В. Сташиса НАПрН України

м. Харків, Україна

Відомо, що в останні два десятиріччя система органів виконання кримінальних покарань в Україні зазнала значних реформ. Безсумнівно, що суворе дотримання принципів верховенства права, правової визначеності, збалансованості, пропорційності та недискримінаційності в ході реформування системи державних органів виконання кримінальних покарань безпосередньо впливає на стан дотримання прав людини при виконанні кримінальних покарань. Тому, саме правова визначеність у питанні статусу Державної кримінально-виконавчої служби України (далі – ДКВС України) має принципове значення, особливо в умовах воєнного та повоєнного часу, коли перед органами виконання кримінальних покарань постають раніше невідомі виклики, як-от: виконання покарань стосовно ворожих військовополонених, утримання і обмін військовополонених, проблема в'язнів-цивільних заручників на тимчасово окупованих територіях півдня України тощо.

Дослідження нормативно-правових актів, які регулюють діяльність ДКВС України, вказує на наступне.

У статті 8 Конституції України передбачено, що в Україні визнається і діє принцип верховенства права. Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй. Норми Конституції України є нормами прямої дії.

Відповідно до змісту положень статті 92 Конституції України організація і діяльність органів і установ виконання покарань визначається виключно законами України¹.

Види органів і установ виконання покарань визначені у Кримінально-виконавчому кодексі України. Так, згідно зі статтею 11 згаданого Кодексу органами виконання покарань є, зокрема, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та пробації, його територіальні органи управління².

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та його територіальні органи відповідно до змісту статті 6 Закону України «Про Державну кримінально–

---

¹ Конституція України (1996): Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 31.03.2023)

² Кримінально–виконавчий кодекс України (2003): Закон України від 11 липня 2003 р. № 1129-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text> (дата звернення: 31.03.2023)

виконавчу службу України» (далі – Закон) належать до структури ДКВС України³.

У Положенні про Міністерство юстиції України, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 р. № 228, передбачено, що Міністерство юстиції України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. Міністерство юстиції України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику, зокрема, у сфері виконання кримінальних покарань та пробачі⁴.

Таким чином, Міністерство юстиції України, урахувуючи його правовий статус, є центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань.

Водночас відповідно до частини першої статті 7 Закону центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, утворюється, реорганізовується та ліквідується Президентом України за поданням Прем'єр-міністра України.

При цьому Міністерство юстиції України як центральний орган виконавчої влади згідно з частиною першою статті 5 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» утворюється, реорганізується та ліквідується Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України⁵.

Крім того, у частині другій статті 7 Закону передбачено, що центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, узагальнює практику застосування законодавства з питань, що стосуються завдань ДКВС України, розробляє пропозиції, спрямовані на його вдосконалення, і вносить їх на розгляд Міністерству юстиції України.

Отже, аналіз зазначених положень дозволяє встановити певну невідповідність нормативного врегулювання організації і діяльності ДКВС України вимогам чинного законодавства, та прийти до висновку, що Міністерство юстиції України та центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, є окремими центральними органами виконавчої влади, які взаємодіють у ході реалізації своїх повноважень. Слід визнати також, що діяльність системи органів виконання покарань, яка не відповідає вимогам чинного законодавства, не може проводитись з неухильним додержанням прав і свобод людини і громадянина та створює правову та організаційну передумову для порушення таких прав. Вирішення даної проблемної ситуації вбачаємо в системній нормотворчій роботі, в першу чергу, щодо приведення підзаконних нормативних актів, які регламентують діяльність ДКВС України, в відповідність до принципів верховенства права і правової визначеності.

---

³ Про Державну кримінально-виконавчу службу України (2005): Закон України від 23 червня 2005 р. № 2713-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2713-15#Text> (дата звернення: 31.03.2023)

⁴ Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України (2014): постанова Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 р. № 228 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 31.03.2023)

⁵ Про центральні органи виконавчої влади (2011): Закон України від 17 березня 2011 р. № 3166-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text> (дата звернення: 31.03.2023)